

BETON

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 53, GOD. III, BEOGRAD, UTORAK, 2. SEPTEMBAR 2008.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Ćirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.co.yu, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 16. septembra

MIXER

Piše: Boško Tomašević

O OZBILJNOSTI BEZ SADRŽAJA

Povodom Matične knjige Dragana Hamovića

SOFIZAM NEČIJIH POTIŠTENOSTI

Na prvi pogled, svojom novom pesničkom knjigom Dragan Hamović bi mogao da na sasvim pristojan način „zaglavi“ vrata Akademije nauka i umetnosti. Ona je „in“ i u trendu izvesne retrogradne poetike oživljene sredinom devedesetih godina proteklog veka. Tamo bi ga dočekali prvaci toga „pravca“ i kolege iz „odeljenja“: od Miodraga Pavlovića, do Bečkovića, Tešića, Simovića, Noga. Dakako, ni pred samim vratima iste ustanove dok čeka da dodje na red ili, eventualno, preko reda, ne bi bio sam. Jednake počasti zbog sličnih duhovnih darova nacionalnoj književnosti iščekuju i drugi pisci, čiji je *curriculum* obogaćen još i ratnim iskustvom, a iskušavali su se, reda radi, i u pesmovanju. Predmet izvesne burdijeovske analize književnog polja srpske književnosti između 1985. i 2008. godine moglo bi da bude pitanje otkud „navala“ i jedan gotovo militantni iskok pojedinih pesnika u pravcu poetikā davno prošlih i ugašenih, do kojih nisu držali ni Crnjanski, ni Rastko Petrović, ni Davičo, ni Marko Ristić, ni Micić i comp? Ne sumnjamo, dakle, da će najnovija pesnička knjiga Dragana Hamovića kod jedne vrste pesničke i kritičarske publike naići na pozitivne reakcije. Ona je, rekli smo, „u trendu“, a autor ju je napisao iz puke predusretljivosti prema sebi. Ali, neretko, pokazuje se da je „trend“ regresija i, takođe ne retko, uverimo se da ono što pripada prihvaćenom i hvaljenom toku, ne mora da bude i valjano te da je, s druge strane, pesnikovo znojenje bilo preduzeto radi samo njemu znane potrebe i/ili, eventualno, radi neke druge potrebne mu svedodžbe. Na „prikaz“ Hamovićeve knjige odlučili smo se, dakle, ne zbog njene posebnosti, bilo u dobrom bilo u lošem smislu te reči, no stoga što ista upravo *nije* „posebna“, (koliko ni poezija Milosava Tešića o kojoj smo iz istih razloga pisali), nego čini deo jednog toka u srpskoj poeziji, odlomak jednog konjunkturnog zanosa koga, na tobožnji „zahtev“ istorije i njenog trenutka, stihom ispisuju pesnici-istoričari i pesnici-mističari, ljubitelji svega folklornog i arhaičnog.

DVOJSTVO: NEMETI ILI PEVATI?

Hamovićeva *Matična knjiga* sadrži ukupno dvadeset osam pesama i podeljena je na osam „poglavlja“. Neposredno pred prvo, pesnik se, ispisujući u vidu mota Raičkovićeve stih „Nemeti ili opet pevati“, zamislio nad pruženom mu dilemom, dramtizujući je, uvlačeći tako, hteo ne hteo, i samog čitaoca u istu i, s druge strane, i istini za volju, problematizujući je *en general*. Što se tiče samog Hamovića, pošto smo dva puta pročitali knjigu, mi, da smo bili na njegovom mestu, i znajući unapred sa kojom vrstom pesničkih sposobnosti raspolažemo (svaki pesnik to zna, nema potrebe da se njegovo tobožnje „neznanje“ mistifikuje) – odustali bismo i

„duboko“ nemeli. Pošto je kod Hamovića njegov žar da peva bio veći od njegovih sposobnosti, pa je, verovatno stoga, delo toga nepomućenog htenja bilo i objavljeno (i to u istoj izdavačkoj kući u kojoj je *lirik* kao urednik zaposlen) i nagrađeno, evo nekoliko primera koji ilustruju kako je ono što je liričar imao da kaže ispevano. Ovoga puta, dakle, ne razmatramo „šta“ ili „o čemu“ pesnik peva, nego „kako“. U tom smislu navešćemo celu pesmu pod naslovom „Trački pevač“: „Vedri. To ženik-pevač bi da spasi / Nereči donje. Rubne i osnovne / Povesti piše. Bezrazložno. Glasi / Da dejstva manjka. Zemlje blagoslovne / Naselja tek nude, japije tajne, / Nacrt svetao. Pleni taj. A plenom / Decu vesele. Celiva pokajne / I one što bi ma šta bezazleno“. Valja nam, dakle, razabrati šta-je-šta u ispevanom klikčaju i njegovoj „poruci“. Subjekt radnje, izvesni „ženik-pevač“, pošto (se) negde „vedri“ hteo bi da „spasi nereči donje“. U ovako strukturisanoj i relativno kratkoj pesmi, kojoj je od strane pesnika sugerisano da treba da sadrži i melodiju i ritam i misao i radnju i poruku, sve istovremeno, i koja do kraja i konsekvantno

ne ide tragom uzora za kojim se povodi (reč je, dakako, o pesniku Nastasijeviću kao „uzoru“), sudar reči je u tolikoj meri prenapregnut da puca: po šavovima sintakse, po šavovima semantičkim, po šavovima i najdalje sugerisanog smisla. I, dakako, po liniji neubedljive drhtavice kojoj je izvor i uvir – prenemaganje! Ovo poslednje rezultat je nedostatka *motivacije* u pesmi, pod kojom podrazumevamo postupak koji „podaruje verodostojnost

MIXER

Boško Tomašević: O ozbiljnosti bez sadržaja

CEMENT

Dejan Ognjanović: Poetika patetike

ARMATURA

Faruk Šehić: Tužni dželat

VREME SMRTI I RAZONODE

lirika u toke

Predrag Lucić: Čiovo je srce Srbije

BULEVAR ZVEZDA

BATURAN, Radomir

BLOK BR. V

Nikola Korać: Betmen

nekom motivu u pesmi, iskazu, instanci ili reči“. Hamović, naime, nije dosledan sebi. S jedne strane, on u ovoj pesmi nije melodičar, a sa druge strane, ne pokazuje ni trunku jezičke skepse, one misaone skepse koju je naveo u svom motu. On ne nēmi i istovremeno ne ume da izadje na kraj sa zadatkom koga je sebi postavio. Jezička skepsa i jezička mistika kod valjanih pesnika jedna drugu ne isključuju, već u pesmi grade polje napetosti. Kod onih drugih, manje sposobnih, jezička skepsa ostaje neobrađeno polje, dok „jezička mistika“ tada zauzme ceo prostor knjige, gušeći je. U Hamovićevoj knjizi, usled prenapregnutosti označitelja (radije bismo rekli: pukog nizanja reči) ukazivanje (na pesnički način „ukazivanje“) da je jedna reč u pesmi zaista motivisana drugom u potpunosti izostaje. Primera radi, pitamo se zašto „ženik-pevač“ ne bi da „spasi“ „nereči gornje“, nego baš „nereči donje“? Ne vidimo da razlog leži u melodijskoj liniji stiha, niti onog prethodnog, koliko ni onog potonjeg. Kakva bi razlika bila da je pesnik upotrebio reč „gornje“ umesto „donje“? Nikakva! Pesnik to može, naravno, da naknadno objasni (pošto, eto, upravo to nismo bili u stanju da „razumemo“), ali nama treba pesničko objašnjenje, tačnije, potrebno nam je da „vidimo“, da „opipamo“ *fiat* koji pokreće pesnika i kazuje mu da je to „potez“ koji može biti samo takav i nikako drugačiji. Zašto „ženik-pevač“ „povesti“ piše „bezrazložno“? Stoga, velimo, što je bilo potrebno radnju subjekta, „ženika-pevača“, naprasno mistifikovati i na taj način čitaoca prevesti „žednog preko vode“. Reč „bezrazložno“ sugerise dramatiku nekakve sudbinske neodređenosti, nečega „hitnutog u ništa“ i tobože palog-sa-neba. O besmislici stihova „Zemlje blagoslovne / Naselja tek nude, japije tajne, / Nacrt svetao“ ne treba ni govoriti. Reč je o pukoj mistifikaciji zaumnog stihovanja, kojoj je izvor pesnikova nemoć da kaže ono što je „hteo“ reći. Pesnička sposobnost u pesmi stvar je ogledala i nikada ne ide dalje od talenta koga joj je hitnuo pesnik.

KOLEBANJA IZMEĐU NIČEGA I NIČEGA

Postavimo načelno pitanje: kome je u dvadeset prvom veku potrebno ovakvo pesmovanje? Čime je motivisano vraćanje prethodnim načinima pevanja? Okruženjem, miljeom, povešću? Kakav god odgovor bio, na sve te okolnosti mogu da se potraže drugačiji postupci pesmovanja. Ili prosto, kao ovoga puta, može se rizikovati i biti označen pesnikom druge i treće ruke.

Mi nismo ljubitelji pokazivanja „primera“ iz nečije poezije na prostoru koji je nužno ograničen. Jer obično se javi „oštećenje“ s prigovorom da izabranom primeru nedostaje „kontekst“. Stoga ćemo ponovo navesti jednu celu pesmu. Ista je, dakako, deo jednog ciklusa, potom deo jedne knjige, pa deo beogradske poezije XXI veka, te deo srpske poezije istog veka, balkanske, evropske i, naravno, svetske. To je formalno tako, ali ovo je pesma Dragana Hamovića i on, uzimajući na sebe odeždu jednog srednjovekovnog pojca, hoće, sudeći po naslovu pesme, da peva o Nikolaju (Velimiroviću). Takve se pesme dugo nisu „smele“ pevati, pa ih stoga nismo ni imali, osim kada se u dalekoj Americi neka dobra pesnička duša setila Blaženoga i, sposobna koliko već jeste, zapevala. Sličnih pesama i istih „umetničkih“ dometa načitali smo se i davnih sedamdesetih godina u raznim novinama srpskog otadžbinskog fronta publikovanih u Nemačkoj. Danas, u „oslobodenoj Srbiji“, takve pesme možemo da pišemo i čitamo slobodno, a pesnik ne rizikuje ništa. Hamovićeva pesma glasi: „Onaj što uporno pomaže

BLAŽENI JE BIO VIŠE NEGOM LOŠ PESNIK, ALI ZAHVALJUJUĆI OVOME ŠTO JE "NASLEDNIK" STVORIO, BLAŽENOPČIVŠI NA NEBESIMA MOŽE DA SOBOM BUDE ZADOVOLJAN. DANAS U SRBIJI IMA BAR PAR STOTINA PESNIKA KOJI SU SA SVOJIM OVEJANIM I SROČENIM LUDOSTIMA GORI I OD SAMOG O(T)CA "NAŠEG SABRANOGA"

ploviti / Zbiru potomaka po *žitejskom moru*, / Nakrcan strpljenjem, otac plahoviti / Plamsa u svačijem pregoru i sporu. // Otac naš, sabrani, od kavge ne preza / Ispred ovejanih, sročениh ludosti. / Polaznik je mnoštva sirotih trpeza, / Za svaku zasedne i prisno se gosti. // Oče sveti, čest smo molitvenih sila / Kojim svedoči se i pečati pismo. / Ti nas otelovi, u tebe se zbila / Vojska nas čestica, slabih, što molismo“. Šta reći o ovoj besmislici? Blaženi je bio više nego loš pesnik, ali zahvaljujući ovome što je „naslednik“ stvorio, Blaženopočivši na nebesima može da sobom bude zadovoljan. Danas u Srbiji ima bar par stotina pesnika koji su sa svojim ovejanim i sročениm ludostima gori i od samog O(t)ca „našeg sabranoga“.

Neimenovani Recenzent/Recenzentkinja povodom Hamovićeve zbirke piše da je u zbirci povučen „znak dublje jednakosti između poetike i egzistencije“. Posred kratke recenzije. Tako, iznebuha. Autoru ova izjava može nešto da znači, za čitaoca je bez značaja i, dobre ili loše volje, u „izjavu“ može samo da „blene“, a Recenzenta „nadahnuće“ nije koštalo ništa. Stoga ćemo čitaoca navedene pesme sada pustiti da pliva između dveju obala: „poetike“ i „egzistencije“. Možda će imati volju da u Recenzentovu misao zaroni i da negde „dublje“, u samoj pesmi pesnika, pronađe rečeni znak jednakosti. Ako toga nema u ovoj pesmi, može da ga bude u nekoj drugoj, ili će ga pronaći tek na nivou cele zbirke kada je pročitao. I mi nismo gubili nadu da ćemo navedenu vezu pronaći, verujući Recenzentu na reč (ili Recenzentkinji, ne bi nas

CEMENT

Piše: Dejan Ognjanović

POETIKA PATETIKE

Ljubav i drugi zločini (2008)
režija: Stefan Arsenijević **scenarij:** Srđan Koljević
uloge: Vuk Kostić, Anica Dobra, Feđa Stojanović, Milena Dravić

Gledanje jednog za drugim filmova *Nije kraj* Vinka Brešana (hrvatsko-srpska koprodukcija) i *Ljubav i drugi zločini* Stefana Arsenijevića (srpsko-nemačka koprodukcija) otkriva patern iza zločinačkog udruženja za uništenje balkanskih kinematografija pod imenom „Eurimages“, finansijera oba ova filma.

Kod Brešana vidimo hrvatskog snajperistu zlatnog srca (sic!) kako iz kandži porno-bosa Voje Brajovića spasava srpsku porno-kurvu zlatnog srca, a celu tu međunarodnu melodramu pripoveda pripadnik romske manjine, inače porno-zvezda zlatnog kur... - ovaj, srca.

Kod Arsenijevića, pak, imamo kriminalca zlatnog srca (Vuk Kostić) koji bi da pobegne iz sumorno sivog Novog Beograda zajedno sa kriminalskom kurvom zlatnog srca (Anica Dobra), pri čemu se ispostavlja da je i krimi bos od koga beže (Feđa Stojanović) zapravo - pogađate - zlatnog srca! Znači: mir, mir, mir - niko nije kriv! Ratovi i zločini nastaju u trenucima pomračenja svesti zavedenih, ali inače zlatnih ljudi! Sve što nam treba je ljubav! I poneki zločin.

BETON BR. 53 DANAS, Utorak, 2. septembar 2008.

čudilo da je navedenu „misao“ sročila izvesna „kritičarka“). Nismo je pronašli i zbog toga nismo žalili. Nismo se prvi put razočarali u velike reči. Imajući u vidu da je molitveni ton Hamoviću možda oduvek, a možda odnedavno blizak, slobodni smo da tim srećnim povodom navedemo jednu nenaslovljenu pesmu Tomasa Bernharda iz ciklusa *In hora mortis* napisanog pre pedesetak godina: „Divlje raste cvet moga gneva / i svako vidi trn / u nebo zariven / pa iz sunca moga kaplje krv / raste cvet moje gorčine / iz trave / koja pere mi stopala / moj hleb / o Gospode / tašti cvet / što guši se u točku noći / cvet moje pšenice Gospode / cvet duše moje / Gospode prezri mene / bolestan od toga sam cveta / što crven cveta mi u mozgu / iznad moje patnje“. Da li je „razlika“ Hamović - Bernhard uočljiva? U našega pesnika prenemaganje, provale napadnih pojmova bez čvrstine (videti, dodatno, pesmu „Zaista“), arhaični izrazi poput jezika kakvog bačvanskog „pope“. Pesma izatkana od jasnih ideja, srećno povezanih misli... ? Kome bude stalo, može da proverii. U tom smislu, genijalnost bi se mogla, imajući u vidu navedeno, priznati već prvom prolazniku na ulici. U drugoga, Tomasa Bernharda, jednostavnost, slobodan stih i - uočljiva veza između pesme i egzistencije. Tačno ono čega kod Hamovića nema, a Recenzent/Recenzentkinja Popustljivog i Dobroživog Srca veli da ima. Tomas Bernhard, bolestan gotovo celog života, nezaposlen, posvađan sa državom (Austrijanci ni danas ne mogu da ga smisle) piše jedan značajan ciklus pesama, ne manje vredan od Rilkeovih *Elegija*. Hamović, zaposlen, u sjajnom odnosu sa državom Srbijom, piše pesmu „Srbija sušta“ u kojoj izranjaju motivi onoga što čitalac o „nama“ može da čuje za svakim kafanskim stolom: o Srbiji preseljenoj na nebo. (Uzgređ: posle pesme „Srbija sušta“ autor može da očekuje i druga razumevanja od strane društva kome pripada. Ali, stoga, Oskaru Daviču, tvorcu najlepše pesme o Srbiji, prethodi zaborav. Zašto? Bio je „komunjara“!)

SAV PREDAN UČENOM HODOČAŠĆU I ŽRTVOVANJU ZA OTADŽBINU ...

U svemu - šta se može reći o *Matičnoj knjizi* Dragana Hamovića? Reč je o pokušaju da se stvori poezija i unutar toga pokušaja vidljive su sociološke i istorijske naznake, te signali puke autorove politike, politike književnika (*sociološka strana autorove knjige*), korišćenje simbola unutar književnog polja, trčanje

kroz vezani stih (*način ostvarenja pokušaja*), tobožnja i posve neprofilisana potraga za nejasnim Šta (*tema pokušaja*), neznačajko korišćenje mitskih tema, *second hand* pesničke proizvodje, konstrukcijâ puno, pesničke neuverljivosti puno, prenemaganjâ puno (*pesničko umeće*) - to je *facit* jednoga truda koji se, istini za volju, gledano kroz prizmu društvene strategije autora kao javne osobe isplatio. I takođe, kasnije, ista iznuranja i vrtoglavice još jednom, i nekad, biće mu isplaćene. Jedna objavljena knjiga više (nakon deset godina niko neće pitati „a šta je to bilo?“), jedno, sudeći po opremi knjige, strogo davanje na znanje da se „i mi bavimo poezijom“ i da smo „tu“, dokaz o kontinuitetu rada „u književnosti“, priznanje za jalovost (ova se priznanja, sabrana, posle pretvaraju u titulu „radnik od nacionalnog značaja“) i konačno, ali ne beznačajno, signal: „Otadžbino, računaj na mene“. Ovaj poslednji signal, kada je reč o poeziju kakvu Hamović piše, okuplja na jedno mesto sve ostale koje pesnik pojedinac emituje svojoj zajednici. Zajednica je tu da to vidi. Ona je *videla*. To što *ja* u proizvodu nisam video kviditet i, s tim u vezi, neophodnost i opravdanje da „proizvod“ postoji (umetnost pravo da „postoji“ otkupljuje umetničkom vrednošću dela) - to je bez značaja. Video je, blagovremeno, ko je trebalo da vidi. Time je ponor jalovosti bio prevaziđen. Spisateljski „heroji“ i inače uvek nastaju kada kritika propusti priliku da se suoči i sa inercijama duha i sa sobom. Što se pak samih „heroja“ tiče, njihovo šarlatansko prepuštanje greškama talenta koje „omogućuju življenje“ i „zanosii pesnika“ neretko su, kod istih, uspešno spojeni, uglavnom na račun ciničnog *raison d’être* koji govori: biti skroman i dostojanstven u svojim stremljenjima - besmisleno je. Mnogo je sigurnije biti *ono-što-smo*.

I još nešto. Svojevremeno je Hobs rekao da su „istinito i lažno karakteristike govora, a ne stvari“. U tom smislu, kada, Hamović ili neko drugi zasluži književnu nagradu, onda to zavisi od formi potvrđivanja koje su ustanovljene u javnom/institucionalnom diskursu, a ne od nekakvih vrednosti njegove poezije po sebi. Književne vrednosti su, dakle, „uslovljene“ vladajućim društvenim miljeom, njegovim ambicijama i frustracijama. I obrnuto, pesnik, ukoliko to hoće, može da imitira poželjan diskurs, poželjan trend. Mnogi pesnici iz komoditeta to rado čine. Međutim, estetski sud, ukoliko nije fingiran, nije i ne može biti uslovljen institucionalizovanim diskursom; on bira svoje puteve vrednovanja, koji su često posve apartni. Mi smo se u našem radu rukovodili ovom drugom mogućnošću. Stoga smo bili u prilici da, uopšteno govoreći, ne podržimo autorov „jezik“, budući da smo zaključili da je isti odveć institucionalizovan i odveć užlebljen u istorijski kontekst. Taj kontekst je tražio takve pesnike kakav je Hamović. I - dobio ih je. Ali poezija sa time nema ništa ■

Integralni tekst na www.elektrobetom.net

BETONJERKA POLUMESECA

Narodnjačka opozicija deluje pod geslom: kad nam nije dostupna čista destrukcija, nije loša ni skupštinska opstrukcija.

Tomislav Marković

Ta otužna slika nema veze sa svetom koji pretenduje da opisuje i menja, što bi bio veliki nedostatak - kad bi ovakvi

proizvodi, *Eurokrem-imagesom* zaslađeni, zaista bili angažovani. Međutim, kako se radi o bleferskim tvorevinama bez iskrene koske u svojim telima, oni svoje praznoslovlje moraju da oblože debelim slojem „metafora“ i „simbola“ kako bi kod polusвета stvorili utisak dubine. Scenarista Srđan Koljević je dokazani proizvođač sirupom prelivenog weltschmertza (*Kaži zašto me ostavi, Normalni ljudi, Nebeska udica, Sivi kamion crvene boje...*) i zna da upakuje priču za neprobirljivije inostrane festivale koji će nagrađivati „humanizam i liricizam njegovog stila“. U *Ljubavi...* metafore se pneumatskim čekićem nabijaju u glavu gledaoca, a u tom smislu najeksesivnija je (zlo)upotreba pesme „Besame muho“. Prvo je peva autistična kći kriminalca koja dnevno proždire desetine kilograma pomorandži (to je neki simbol). Onda „Besame muho“ na tečnom španskom odverglala kriminalčev egzekutor (zlatnog srca). Potom se čuje sa diska. Pa je peva Milena Dravić, dvaput zaredom, u istoj sceni (!), sve dok gledalac ne zavapi: „Ne ljubi me više, no idi s milim bogom!“ Eto kako ljubav postaje zločin!

Ova razvučena radio-drama sve lenjo objašnjava kroz dijalog (npr. Anica dolazi kod nekog lika i on joj kaže „Odavno se nismo videli“, a ona će „Aha, otkad smo raskinuli“), a „oživljena“ je bombastičnim simbolima: pomorandže su fetišistički rasute okolo, odbegli papagaj leti iz betonskog kaveza ka sivom nebu, plastične kese zapliću se u noge onih koji bi da

pobegnu... I sve je to ta ista prepoznatljiva koljevićevska poetika patetike normalnih ljudi upecanih na nebeske udice koji se pitaju zašto ih draga ostavi dok sivo-crvenim kamionima putuju autostradama globalnih metafora ka žirijima festivala gde pali „lirski humanizam“ na prvu loptu.

Standardno drvena gluma Vuka Kostića bez trunke je hemije sa Anicom, što njihovu usiljenu romansu čini patetično-smešnom. Sličan učinak proizvode i ostali akteri: Feđi iznebuha proradi gen autizma koji je preneo čerki, pa pola filma provede buljeći u prazno, a Milena Dravić je senilna baka koja u kafani neumoljivo zapeva „Besame mucho“ verujući da je u pariskom mjuzik holu. Usred tog kvazi-realističnog frik-šoua sačinjenog od karikatura i nabudženih simbola moramo da se upitamo: Šta je pisac hteo da kaže? Ako je verovati intervjuima počinilaca, ovo je topla, lirska, gorko-slatka storija o običnim ljudima zlatnih srca koji su mrakom i sivlom tranzicijom Srbije prinuđeni da dom potraže preko grane. Avaj, te divne ambicije demantuje sâm film, koji ne govori o dobroj i pametnoj omladini kojoj je majka Srbija postala maćeha. On govori o tri krimogene karikature: sitnom kriminalcu kome novi tržišni centar zatvara dragstore i trafike za reketiranje (siroti krimos, ostaće bez hleba sad, pred penzijom), njegovom reketašu koji bezosečajno pali zardale trafike prodavaca

TO JE TA PREPOZNATLJIVA KOLJEVIĆEVSKA POETIKA PATETIKE NORMALNIH LJUDI UPECANIH NA NEBESKE UDICE KOJI SE PITAJU ZAŠTO IH DRAGA OSTAVI DOK SIVO-CRVENIM KAMIONIMA PUTUJU AUTOSTRADAMA GLOBALNIH METAFORA KA ŽIRIJIMA FESTIVALA GDE PALI "LIRSKI HUMANIZAM" NA PRVU LOPTU

ARMATURA

Piše: Faruk Šehić

TUŽNI DŽELAT

Nakon prvog pojavljivanja u Haaškoj sudnici, gdje su mu pročitana njegova prava i sažetak dugačke optužnice, sasvim je jasno kako Radovan Karadžić neće koristiti metode Šešelja ni Miloševića u svojoj odbrani, jer je počeo, kod sudija i televizijskih gledalaca, uvoditi osjećaj sažaljenja i tragičnosti vlastitog lika, sada kada je prestao biti Dragan David Dabić, i ponovo prikazao svoje lice *tužnog* krvnika. Čitava šarada oko njegovog novog (sada već bivšeg) identiteta bizarnog stručnjaka za bioenergiju i alternativnu medicinu (poput lika iz *Top liste nadrealista*) nastaviće se sa nesmanjenim žarom, kako i priliči tranzicijskim medijima na teritorijama koje nastanjuju Tužni Slaveni.

FOTO-MONTAŽA: RECYCLE BIN LADEN

Graditelj, crvena faza

Stepen identifikacije Karadžića sa Dabićem je nevjerovatan, a možda se uopšte i ne radi o poistovjećivanju, jer Karadžić to jeste i bio: iluzionista koji je uspio natjerati bosanske Srbe da povjeruju u njegovu ličnu psihozu. On je onaj koji je njih uvjerio kako je njegova psihoza (način na koji vidi bosanskohercegovačku zbilju na početku devedesetih) jedina i apsolutna stvarnost kroz koju će ih on voditi pune četiri ratne godine. Za to vrijeme će uspjeti postići rekordan broj zločina koji će svoj vrhu-

nac dostići u zločinu genocida nad Bošnjacima u Srebrenici. Radovan Karadžić je čovjek koji je sam sebi servirao optužnicu na ratnoj srpskoj televiziji, ali i na mnogim bjelosvjetskim tv-kućama. Ne vjerujem da ću ikad zaboraviti njegovu ruku kojom u predratnoj Skupštini prijeti nestankom čitavog jednog naroda. Iz svega ovoga se opet ne može zaključiti kako je samo on taj pokretački duh koji će, za sada, baciti neizbrisivu mrlju na čitav jedan bosanski narod, jer je genocid bilo nemoguće izvesti bez masovne podrške tzv. malih i običnih ljudi, njegovih sunarodnjaka. Kako god bilo, istorija je zabilježila nezapamćen zločin genocida u Evropi na pragu 21. vijeka, u doba interneta i svih ostalih tehnoloških čudesa, koje su omogućile da Karadžićeve riječi i djela budu emitovani širom planete demonskom brzinom.

ISUS SA ĐAVOLJIM NAOČALIMA

U Beogradu je već organizovana prva turistička promenade mjesta na kojima se kretao Dragan Dabić, i ta premijerna ruta je namijenjena prvenstveno novinarima, a poslije će takvu počast imati domaći i strani turisti. Oni mali i bezazleni turisti koji će ići tragom njegovog alternativnog bioenergetskog mirisa i slušati besjede svojih vodiča, te revnosno fotoaparatom bilježiti novoustanovljene znamenitosti koje je posvetilo prisustvo bradatog i kosatog Dragana Dabića sa naočalima u koje može stati stotinu sitnih zvjerskih očiju. Dragan Dabić je zapravo Radovan Karadžić koji je uspio postati nacionalni svetac i nadriliječnik milionskih masa. Radovan Karadžić je Dragan Dabić koji nije uspio postati običan psihijatar i poznavalac ljudske duše, aure i zvjezdanog neba. Ili su i jedan i drugi, i treći (za čiji identitet još ne znamo) samo izraz legitimne i političke volje glasačkog tijela iz reda srpskog naroda koje mu je i dalo građansko i demokratsko pravo da svoju ličnu psihozu pretvori u djelo zločina genocida nad nesrpskim stanovništvom. Tako su završili prvi demokratski izbori u Bosni Hercegovini, implementirani prvo u koncentracionim logorima u Omarskoj i Keratermu, a zatim do kraja spovedeni u šumama Srebrenice. Iz čega se može izvući zaključak da demokratija nije za svakakve oblike ljudskih bića, a pogotovo nije prikladna za polupismeno ruralno stanovništvo ili za obrazovane ljude od uma koji su zajedno sa primitivcima učestvovali u zločinu dokazujući da pamet i obrazovanje nisu isključujuće stvari, te da je primitivac u svom zločinu barem iskreniji, jer ga presudno određuju njegov intelekt i srce, odnosno njihovo nepostojanje.

KARADŽIĆ & DABIĆ &

Da nisam bio osam dana na Mljetu, i da nisam poslije toga navratio u Mostar, i da nisam upalio televizor, i da nisam šaltao kanale te se zaustavio na CNN-u, negdje oko 23 sata i 46 minuta neke večeri, ne bih vidio *brejking njuz* niti ekran na kojem je pisalo da je uhvaćen Radovan Karadžić. Samo zahvaljujući nje-

jaja (siroti bandit, koga će da spaljuje kad dođe „Merkator“), i o mladoj ženi kojoj je dosadila Feđina postelja, pa krade njegove krvave pare da bi pobegla (sirota sponzoruša, smučili joj se kriminalci, ali ne i njihov novac).

Koljević i Arsenijević napadno gude svojim violinama i sugerišu da je to sve strašno tugaljivo i relevantno: baš je teško biti sitni kriminalac u Srbiji, a još teže njegova ljubovca! Zato su svi stalno zamišljeni, zagledani u daljinu, a retki pokušaji humora dolaze na pogrešnom mestu, kao loš vic na sahrani. U najezdi sve amaterskih srpskih „filmova“, *Ljubav i drugi zločini* na površini još i liči na polu-profesionalni produkt. Ali srce se cepa kad vidite mladog čoveka (Arsenijević) kako debituje sa mlitavim, staračkim, prevaziđenim, nedomišljenim, pešački režiranim produktom jedne nakaradne tendencije (Koljević) koja, umesto da bude adekvatno sagledana, u čamotinji naše novije „kinematografije“ uspeva čak i da dobija nagrade. Izgleda da i u našim

sumnjivo sklepanim žirijima sede ljudi zlatnih srca, laki na schmerz. Za divno čudo, Berlin (koji je „kupio“ Stefanovu muzikalnu kravu u kratkoj *Atorziji*) nije očekivano reagovao na ovaj letargičan pokušaj dugometražnog pakovanja naše nesreće, pa ostaje da navijamo za dekadenciju „Eurimages“ poetike, koju bi u lokalnu, bez inostrane podrške, valjalo da najzad zamene svežiji, moderniji i iskreniji filmovi ■

govom hapšenju gledao sam televizor do kasnih jutarnjih sati. I samo zahvaljujući njegovom hapšenju bio sam u prilici pogledati jako kvalitetan i zanimljiv dokumentarac *Život i priključenja...* režisera Lazara Stojanovića i scenariste Mirka Klarina, gdje sam sagledao Radovana Karadžića u jednom novom svetlu i izgledu, a oni su bazirani na iskazima njegovih savremenika kada je Radovan bio pjesnik, psihijatar, i političar u nastajanju, sa Durmitora. Pored izobilja neobičnih detalja iz Karadžićeve biografije (koji su, u sebi, već tada krili zametak Dragana Davida Dabića), ono što me je više fasciniralo jesu ljudi, javne ličnosti, njegovi prijatelji i poznanici koji su pričali o njemu sa neskrivenim pripovjedačkim erosom. Jednoj od ličnosti iz dokumentarca Karadžić je čuvao djecu i bio pravi kućni *paša-jaran*, a drugi se opet upustio u literarnu analizu jednog Karadžićevog petparačkog stiha. I tu nema zaista ništa spektakularno osim načina na koji pričaju o njemu i cijelom tom vremenu u kojem je privredni kriminalac i poremećen čovjek radio kao psihijatar koji je trebao pomagati bolesnim ljudima. Posebno mi je zanimljivo kako su nakon njegovog kriminalnog djela svi skočili u Karadžićevu zaštitu i zalagali se da ponovo dobije posao na Klinici za psihijatriju. Tu su pobrojane razne ugledne političke ličnosti, svećenici i obični ljudi svih nacionalnosti u Sarajevu. Valjda je to bio dokaz famoznog bratstva i jedinstva koje se upravo obilo o glavu (granatama i mecima) svima onima koji su stali na njegovu stranu i omogućili mu novu egzistenciju. Ili su za sve krivi masoni, Židovi, CIA, Kominternu, teško je utvrditi, ali sam nakon gledanja tog filma stekao osjećaj gađenja (i zadovoljstva, jer nemam tog kulturološkog balasta) spram predratnog vremena lažnog prijateljstva, morala i *sveopšteg prožimanja* naroda i narodnosti SR BiH, koje je Radovan Karadžić

FOTO-MONTAŽA: RECYCLE BIN LADEN

Graditelj, Euleks faza

svesrdno zasuo granatama i smrću nevinih ljudi. Pri tome je teško bilo zamisliti Karadžića kako se krije u kojekakvim pećinama i seoskim zemljanim kućama kao u partizanskim filmovima (ako je suditi prema iskazima njegovih savremenika). Dabić je postao Karadžić i tu priča ne završava, nego tek počinju nove dogodovštine koje će nam etički i estetski, vrlo uskoro, nakon vremenskog taloga, predočiti neki hollywoodski filmski spektakl ■

VREME SMRTI I RAZONODE

lirika utoke

Piše: Predrag Lucić

ČIOVO JE SRCE SRBIJE

(Iz pesmarice dr Dragana Davida Dabića:Poetsko sećanje na jedno čiovsko letovanje)

Čiovo je srce Srbije,
Srce Srbije, srce Srbije,
Svuda crkve, nigde džamije,
Nigde džamije, nigde džamije.

Hriste Bože raspeti i sveti,
Doktor Dabić kroz oblake leti.
Doktor Dabić proleće kroz dugu,
Smeštaj traži po Gornjem Okrugu.

Zbogom, majko, sestro i nevesto,
Pod bor idem da uvatim mesto.
Zbogom, čero i rođeni sine,
Pozdravlja vas čale s pedaline.

Čiovo je u mom srcu prvo,
Poluotok a poluostrvo:
S Hrvatima u kafe „Genšeru“
Psujem veru Isi Pejgamberu.

To je vera nekrсна, varvarska,
Keraterm joj mesto i Omarska,
Samo tamo, dok se znalo reda,
To je smelo da se ispoveda.

U tom svetu red se neki znao,
Dok me Holbruk za savet pitao:
Dal bih hteo da odem bestraga
Il u belog prurušim se maga?

Svak se čudi: šta će meni visak?
Ja sa visak detektujem vrisak.
Sve poklano, što iz zemlje vrišti,
To se belom magijom poništi ■

BLOK BR. V

Nikola Korać: BETMEN

Medina se brani u Srbiji!

Slučaj *Dragulj Medine* pokazao je da je srpsko društvo Meka i Medina za cenzuru koja nalazi opravdanje u povređenim verskim osećanjima. Tako je krenula lavina verskih ranjenika koje drma religiozna groznica na temperaturi od tačno 451 stepena Farenhajta.

SPC traži zabranu udžbenika za građansko vaspitanje. Pošto-vaoci zlatnog teleta zahtevaju zabranu štampanja neisplativih knjiga, pogotovo pesničkih. Obožavaoci izlazećeg sunca traže da se iz prodaje povuku razglednice sa motivom morskog sutona. Neopagani zahtevaju prestanak zloupotrebe Homera u književne svrhe. Poklonici vračara i magova traže uništenje svekolike literature u kojoj se insistira na uzročno-posledničnim vezama. Pastva Crkve svetog spasa zahteva zabranu priče o čardaku ni na nebu ni na zemlji, zbog nelojalne konkurencije.

BULEVAR ZVEZDA

Piše: Redakcija **Betona**

BATURAN, RADOMIR

BATURAN, dr Radomir (Babići, Piva, 1948), Srbin, ćirilash, filolog u dijaspori, nacionalista-biznismen, metafizičar i „sveštenik lepote“. Na Filološkom fakultetu u Beogradu je magistrirao (romani Borislava Pekića) i doktorirao (delo Rastka Petrovića). Živeo je u Kruševcu gde je predavao u gimnaziji, da bi potom emigrirao u Kanadu i nastanio se u Torontu. Tamo je otpočeo *novi život* ispunjen borbom za srpsku stvar. Kako sam kaže, veliki je borac protiv „komunizma, demokratizma, evroamerikanizma, globalizma i postmodernizma“. To su načela koja promovise i u svojoj *srpskoj školi* „Dr Baturan Serbian Academy“ koju je osnovao 1998. godine. Ovo je vrlo zanimljiva institucija, jer je dr Baturan u njoj ostvario ideal jednog dela srpske kulturne elite u matici, koji se prepoznaje u zahtevima za crkvenom prosvetom i nesekularnim shvatanjem književnosti i kulture uopšte. „Baturanijanum“ ima i svoja jasno definisana duhovna načela koja podrazumevaju da se polaznici te škole mole za „oboženje srpske nacije“, da pišu na ćirilici, da se „ozaruju duhom vaskrsenja“, da se uče „viteškim vrlinama“, da nalikuju „srpskim princevima i princezama“, da „žive u srpskoj porodici“, da neguju kulturu u kojoj „ružno nije lepo“ itd. Školski časovi počinju sa čitanjem molitve *Oče naš*, a godišnji školski ritam je omeđen dvema akademijama: Svetosavskom i Vidovdanskom. U popisu Baturanovih teza o odgajanju srpske dece, mogu se prepoznati teze o kontrastu čistog i nečistog, nepokvarljivog i ukaljanog, kao i radosnog i kritičkog, pri čemu je drugi pol ove binarne opozicije negativno markiran. Ukratko, ono što pripada prvoj skupini ne sme se dovoditi u pitanje. To Baturan neprestano demonstrira i svojim književno-molitvenim tekstovima, kojima brani „ugroženu srpsku kulturu“ od unutrašnjih neprijatelja, „ojačanih delovanjem NATO“. Ćirilica je njegova alfa i omega. Zbog nje je pokrenuo pravi krstaški rat u Kanadi, obrušivši se na ono malo urbanih glasila poput *MI Magazina* i *Čioda*. Baturan je pritom izveo svoju tipologiju zavojevača ćirilice. To su: *intelektualci-kvislinzi*, *poluinteligenti*, *polusrbi* i *raja*. Za sve njih, Baturan ima leka. Trebalo bi ih neprestano tretirati srpskom metafizičkom poezijom, koju je uvaženi doktor konstruisao u antologiji *Od Rastka do Rastka* (2006). Takođe, postoji još jedno tajno oružje dr Baturana: Goran Petrović, u čijem prezimenu je Baturan prepoznao drevnu srpsku lozu koja daje najbolje plodove. Ta loza ne podleže kritici. Ona samo može da se zaliva i obožava. U novopokrenutom časopisu veoma originalnog naslova *Ljudi govore*, koji je nedavno promovisan u Beogradu, Goran Petrović je zauzeo važno mesto. Između Kijuka i Arbutine, našli su se tu i jedna Radmila Lazić i Slobodan Tišma. Baturan je ovim činom uspeo da izvrši apropijaciju ženskog pisma i (apolitične) vojvođanske neoavangrade, i upregne ih u kosovska borna kola. Radmila Lazić se, videvši da je vrug odneo šalu, pobunila, ali kasno je za povratak. Baturanov nacionalistički diskurs, obeležen toposom *poslednji Srbi* (koji previše podseća na sintagmu *Poslednji Nubi* L. Rifnešal) već je učinio svoje ■